

Biblické zamyslenie pri príležitosti volieb do Národnej rady SR v roku 2023

Milí priatelia,

už viac, ako 5 rokov sa pohybujem na pôde Cirkvi i v politickom zákulisí. Stretávam sa modlitebníkmi z rôznych cirkví po celom Slovensku, ktorí sa za krajinu modlia. Stretávam sa aj s kresťanmi v regionálnej, ale aj vo vrcholovej politike bez ohľadu na ich vierovyznanie, politické tričko, či národnosť. Som spoluorganizátorom modlitieb v NR SR, rôznych štátnych inštitúciách, v ekumenickom prostredí, či paracirkevných organizáciách.

Svoje poslanie vnímam nasledovne: 1) povzbudzovať cirkev k modlitbám za spoločnosť i tých, ktorí ju spravujú; 2) povzbudzovať cirkev k účasti na aktívnej transformácii spoločnosti; 3) sprevádzať, modliť sa a povzbudzovať k dobrým vzťahom a skutkom tých kresťanov, ktorí sa už v politickom priestore pohybujú.

Duchovná a spoločenská realita na Slovensku. Naša spoločnosť je chorá, v niektorých témach je antagonisticky, až nezmieriteľne rozdelená a potrebuje uzdravenie. Toto je výrok jednej sympatickej, vysokoškolsky vzdelanej osoby na adresu konkrétnej politickej reprezentácie: „ja som na nich tak nahnevaná, ja ich tak nenávidím, že ak by som mala možnosť podkopnúť stoličku spod nich, aby odviseli, tak to rada urobím.“ Takéto postoje žiaľ nie sú ojedinelé ani na málo kontrolovaných sociálnych sieťach, na ktorých sa objavujú aj vyhrážky násilím na adresu rôznych politikov. Toto sú znaky chorej spoločnosti. Naproti tomu, znaky zdravej spoločnosti sú: 1) sloboda od hriechu, nie jeho legalizácia, 2) spravodlivosť pre všetkých a 3) pokoj, ktorého predpokladom sú zdravé vzťahy.

Naša spoločnosť stojí na križovatke. Je v jej záujme, aby si vybrala dobro. Ako cirkev sa preto potrebujeme modliť za milosť k pokániu a za zázrak uzdravenia pre našu krajinu. Potrebujeme aj zodpovedný prístup k voľbám. Ako zodpovední voliči môžeme byť Božím nástrojom na jej pozitívnu zmenu.

V Písme máme tri príkázania lásky: máme milovať 1) svojho Boha (Mat. 22, 37); 2) svojich blízkych (Mat. 22, 39); a 3) svojich nepriateľov (Mat. 5, 44). Vo svojom predvolebnom zamyslení sa zameriam na lásku k blízkym a na lásku k nepriateľom. Bežní ľudia príkazu lásky k nepriateľom nerozumejú. Jeden z poslancov ma 15 minút po našom vzájomnom zoznámení sa pozýval do politiky. Keď som mu vzápätí hovoril o potrebe milovať nepriateľov aj v politickom priestore, v priebehu pár sekúnd jednostranne ukončil rozhovor. Politický priestor je plný ľudí, ktorí príkazu Pána Ježiša milovať nepriateľov nerozumejú. Bolo by pre našu krajinu uzdravujúce, ak by sa voľbami táto nepriaznivá realita v politickom priestore zmenila.

Myšlienky vo svojom zamyslení budem skladat', ako jednotlivé časti puzzle. Niektoré časti puzzle susedia a sú si podobné, iné sú si vzdialené a nepodobajú sa na seba, napriek tomu sú potrebné na vytvorenie celkového obrazu. Čím viac ich osadíme na správne miesto, tým vernejší a jasnejší obraz uvidíme.

Názov predvolebného zamyslenia je:

OBČIANSKA ANGAŽOVANOSŤ KREŠŤANA AKO DÔLEŽITÁ SÚČASŤ LÁSKY K BLÍŽNEMU

Biblické texty

Citát z Božej odpovede na Šalamúnovu modlitbu: **2. Kronická 7, ... 13** *Keď uzavriem nebesia, takže nebude dažďa, keď prikážem kobyľkám spustošiť zem, keď pošlem na svoj ľud mor, 14 a môj ľud, po mne pomenovaný, sa pokorí, bude sa ku mne utiekať a odvráti sa od svojich zlých ciest, vypočujem ho z nebies, odpustím mu hriech a jeho zem uzdravím. ...*

Jeremiáš 29: *7 Usilujte sa o blaho mesta, kam som vás poslal do zajatia, modlite sa zaň k Hospodinovi, pretože od jeho blaha závisí aj vaše blaho. ... 11 Ja poznám svoje zámery, ktoré mám s vami, znie výrok Hospodina, sú to zámery pokoja, a nie nešťastia; dám vám budúcnosť a nádej. 12 Keď budete ku mne volať, keď prídete a budete sa ku mne modliť, vypočujem vás. 13 Budete ma hľadať a nájdete ma, lebo ma budete hľadať celým svojím srdcom. 14 Dám sa vám nájsť, znie výrok Hospodina, ... a zmením váš údel.*

I. list Timotejovi 2: *1 Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby, príhovorné modlitby, vďaka za všetkých ľudí, 2 za kráľov a všetkých vysokopostavených, aby sme mohli žiť nerušeným a pokojným životom vo všetkej zbožnosti a dôstojnosti. 3 Toto je dobré a príjemné pred Bohom, naším Spasiteľom, 4 ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení a spoznali pravdu: 5 lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi — človek Kristus Ježiš, 6 ktorý dal seba samého ako výkupné za všetkých;*

Čo všetko potrebujeme mať na pamäti, ak chceme zodpovedne pristupovať k voľbám?

- 1. Potrebujeme porozumieť, čo nás ovplyvňuje.** Ovplyvňuje nás neviditeľný svet. Ovplyvňujú nás myšlienkové systémy: filozofie, ideológie a náboženstvá. Neviditeľný svet i myšlienkové systémy zas ovplyvňujú jednotlivcov i celú našu spoločnosť cez osobný kontakt, kultúru a **politiku**. To všetko **ovplyvňuje náš každodenný život** viac, ako si to uvedomujeme, alebo pripúšťame. Ak si tento fakt neuvedomíme, budeme so svojimi blíznymi hovoriť rovnakým jazykom, ale na tému spoločenského diania si nebudeme rozumieť.
- 2. Široká Božia náruč.** Bohu ide o dobro jednotlivcov, **národov** i celého sveta, lebo ich miluje. Pre ich záchranu urobil maximum, evanjelium v kocke: **Ján 3, 16**. Pritom dobro nemusí znamenať iba materiálny, sociálny a politický blahobyť. To najväčšie dobro je večnosť strávená s Bohom.
- 3. Božie dobré zámery.** Jeremiáš 29, *11 Ja poznám svoje zámery, ktoré mám s vami, znie výrok Hospodina, sú to zámery pokoja, a nie nešťastia; dám vám budúcnosť a nádej.* Boh zamýšľal, aby v duši každého človeka, ale aj v jednotlivých **národoch** i medzi národmi vládla **pravda, spravodlivosť, pokoj** a z toho prameniaca **mier**. Bohu sa nepáči **žiadna** vojna, ani tá na Ukrajine. Každá vojna začína nepokojom v srdci tých, ktorí majú moc, ale sa odvrátili od Boha.

4. **Božia spravodlivosť.** Boh chce, aby bolo **dobro odmeňované a zlo trestané** (Rímskym 13, 1 – 7). To by malo byť v našich podmienkach zabezpečované prostredníctvom čestných, statočných a schopných ľudí v polícii, na prokuratúre a na súdoch. **Príklady:** 1) Asociácia kresťanských policajtov; 2) Ústredie ekumenickej pastoračnej služby pre OS a OZ SR, t.j. vojsko, polícia, väzenská služba). Nepriamo to môžeme ovplyvniť voľbami.
5. **Božia starostlivosť.** Bohu záleží na tom, **aby bolo primerane postarané o tých, ktorí sú z objektívnych dôvodov** slabí, chorí, sú vdovy, chudobní, bezbranní, cudzinci, (Mat. 25, 34– 40; Jak. 1, 27) cez ľudí a inštitúcie, ako sú ministerstvá a úrady.
6. **Božia úloha a kompetencie.** Boh je kľúčový pri pozitívnej transformácii spoločnosti. **Ježiš** je ústrednou postavou dejín (Ján 1, 3); je Spasiteľ (Ján 3, 16); je cesta, pravda i život (Ján 14, 6). **Boh** uzdravuje spoločnosť (zem) (2. Kronická 7, 14); ustanovuje i zosadzuje kráľov (Dan. 2, 21); je Pán pánov a Kráľ kráľov (Zjavenie 17, 14) bez ohľadu na to, či si to politici uvedomujú, alebo nie. Je rozdiel medzi proaktívne presadzovanou **Božou vôľou** (buď vôľa Tvoja, ako ... Matúš 6, 10) a medzi **Božím dopustením** (zákon sejby a žatvy – Gal. 6, 7). Voliči i politici môžu byť Božím nástrojom.
7. **Božia pravda a dobro.** Ako kresťania sme povolaní s Božou pomocou hľadať v Písme zjavenú **pravdu a dobro**. Aká je ich definícia a kde sú hranice medzi: pravdou a lžou; dobrom a zlom? 1) **Dávajme si pozor na tekutú hranicu medzi pravdou a lžou, dobrom a zlom.** Sme dezorientovanou spoločnosťou tlačení, aby sme túto hranicu v oblasti morálky, hodnôt a dokonca aj prirodzenej sexuality posúvali zlým smerom. 2) **Dávajme si pozor aj na redefiníciu pojmov.** Prorok **Izaiáš** nás už pred stáročiami varoval: **5, 20 Beda tým, čo zlé nazývajú dobrým a dobré zlým, čo tmu pokladajú za svetlo a svetlo za tmu, horké pokladajú za sladké a sladké za horké. Veľmi dôležitý NZ text** v súvislosti s touto témou je aj: **List Rímskym 1, 18 – 32.** Sme však Bohom povolaní **pravdu a dobro** trpezlivo hľadať a spoznávať, máme ich milovať, brániť, konať a prinášať do rôznych oblastí života spoločnosti. Bez Boha nikdy nedospejeme k celej pravde a k dobru.
8. **Najefektívnejšia zmena.** Najefektívnejšia zmena spoločnosti k dobrému spočíva v **obrátení sa čo najväčšieho počtu ľudí k Bohu.** Preto neoddeliteľnou súčasťou modlitieb za dobro spoločnosti sú aj modlitby za prebudenie v národe a tiež samotná evanjelizácia.
9. **Duchovný zápas.** Zápas o dobro spoločnosti **nie je len** o silných argumentoch, dobrej propagácii, šikovnej kampani, či veľkej mediálnej podpore. Je to predovšetkým o **duchovnom zápase**, o ktorom píše apoštol Pavol (Ef 6, 10 nasl.). **Objektom duchovného boja** sú mocnosti temna v ponebeských oblastiach. **Duchovné zbrane sú nám známe:** pravda, spravodlivosť, evanjelium pokoja, viera, spása, Božie slovo, vytrvalá modlitba.
10. **Mnohé výzvy a vyhlásenia Božieho slova:** „*ste soľ zeme a svetlo sveta*“ (Matúš 5, 13 - 14); „*sme Kristovou vôňou*“ (2. Kor. 2, 15); „*premáhajte dobrým zlé*“ (Rímskym 12, 21) ... sa vzťahujú na každú oblasť spoločenského života – **bez výnimky, t.j. aj na vrcholovú politiku.** Aj tam na vrchných poschodiach spoločenského života majú byť kresťania **šíriteľmi hodnôt Božieho kráľovstva.**
11. **Rôzne služby a povolania.** **Nie každý kresťan** je povolaný do služby Bohu a zároveň aj do služby spoločnosti v pozícii politika, ale **každý kresťan** je Bohom vyzvaný k priebežným modlitbám za krajinu a jej správcov. Niektorí kresťania majú tendenciu si myslieť, že kresťan nepatrí do politiky. Takýto postoj nemusí byť biblicky správny. Má spravovať kresťan spoločnosť? Áno, má na to veľké predpoklady.

- 12. Potreba vodcov.** Všetky spoločenské zoskupenia, t.j. rodiny, skupinky, zbory, mestá, kraje, ale aj malé i veľké národy potrebujú múdrych, schopných, kompetentných a zodpovedných **vodcov**. Túto pravdu potvrdzuje celé Písmo i dejiny ľudstva. Je múdre, ak voľbou pomáhamo takých vodcov v krajine ustanoviť.
- 13. Zdravé sebedovetie.** Obraz vodcu o sebe samom by mal zodpovedať realite. Mal by vedieť, aké má obdarovania, silné stránky a potenciál. Mal by poznať svoje limity a obmedzenia. To úzko súvisí v biblickou pokorou. Nemal by sa podceňovať, ani preceňovať. Mal by sa vedieť ospravedlniť i odpustiť. Mal by vedieť, kedy má do služby spoločnosti vstúpiť a kedy svoje miesto prenechať iným.
- 14. Charakter.** Človek vplyvu by mal mať v poriadku morálny kompas. Mal by mať správne nastavenú hranicu medzi dobrom a zlom. Mal by robiť správne rozhodnutia, aj keď z toho nemá osobný prospech, aj vtedy, keď ho nikto nevidí. Mal by mať odvahu sa ozvať, keď niečo nie je v poriadku. Mal by to robiť odvážne, múdro a korektne.
- 15. Múdrost' a odbornosť.** Človek vplyvu by mal vynikať minimálne v jednej téme, ale odborne môže mať aj širší záber. Mal by byť argumentačne zdatný. Mal by vedieť v danej téme spolupracovať s odborníkmi a svoju tému zrozumiteľne komunikovať aj smerom k laickej verejnosti.
- 16. Vrchné poschodia spoločnosti.** Pojem vysoká politika v Božom slove nenájdeme. Napriek tomu Jozef, **Mojžiš**, Dávid, Daniel, Ester a iní veľikáni boli Bohom povolani do „**vysokej politiky**“, aby tam naplnili Božie zámery. Boli v Božom povolaní verní, aj keď neboli dokonalí. Mojžiš v amoku zabil Egypt'ana, Dávid dal sofistikovane zabiť muža tej ženy, do ktorej sa zamiloval. Boh ich za to zobral na zodpovednosť a zároveň si ich použil na svoje zámery. Boh si nedokonalých ľudí môže použiť aj dnes.
- 17. Kontrola moci.** Bohom vyvolený a inšpirovaný **Mojžiš** priniesol ľudu Boží zákon (zákonodarná moc), ľud viedol (výkonná moc) i súdil (súdna moc). Zjednodušenie by sme povedali: „Mal všetko pod palcom“. Keďže zlo nikdy „nespí“, **je múdre**, aby **v pluralitnej spoločnosti**, v ktorej majú rovnaké práva na existenciu rôzne filozofie a náboženstvá, **bola moc rozdelená a kontrolovaná. Strážime si osobné veci.** Zamykáme všetko, čo má hodnotu, používame pritom zámky, bezpečnostné heslá, kódy a sofistikované systémy na zabezpečenie všetkého, čo má hodnotu, lebo zlo nikdy „nespí“. **Zlo nespí ani v štátnych inštitúciách**, preto musia byť na sebe nezávislé, musia mať kontrolné mechanizmy a **mali by v nich pracovať charakterní a schopní ľudia**. My im k výkonu verejnej služby môžeme dať prostredníctvom volieb mandát.
- 18. Jazyk v pluralitnej spoločnosti.** V pluralitnej spoločnosti žijú aj ľudia, ktorí sú neveriaci, alebo veriaci v iné filozofie, popierači, či posmievači Boha. Mnohí z nich dokonca nepoznajú ani kresťanské pojmy a učenie. Preto odvolávanie sa na učenie Božieho slova a učenie Cirkvi nie je vždy múdre. Aj v NR SR niekoľkokrát zazneli citáty z Božieho slova. Niekedy bolo BS citované vhodne, niekedy veľmi nemúdro. Toto je voľná interpretácia biblického odporúčania na citáciu BS vo verejnom priestore: nehádzte perly pred „stvorenia“, ktoré neocenia hodnotu perál a pošliapu ich. Čomu ľudia v pluralitnej spoločnosti ako-tak rozumejú, je jazyk **populárne podávanej vedy**. Kresťania môžu smelo používať jej jazyk, lebo **dobre robená a dobre interpretovaná veda nikdy nepôjde proti dobrej biblickej exegéze**. Príklady: a) zle robená a interpretovaná veda; b) **Boh je stvoriteľ**. Človek je len výskumník, vedec, prípadne objaviteľ.

- 19. Kresťanstvo i demokracia** v sebe zahŕňajú slobodu a z toho plynúce možnosti voľby. Môžu sa vzájomne dopĺňať a tak zväčšiť svoj pozitívny vplyv. Demokracia, súčasťou ktorej sú aj kresťanské hodnoty môže byť vhodným nástrojom na pozitívne formovanie spoločnosti prostredníctvom volieb. Jej prvky máme implementované aj vo fungovaní našej (ne)jednoty. Demokracia relatívne dobre funguje v kresťanských krajinách. **Boh akceptuje našu slobodnú vôľu, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou demokracie. Berie nás však na zodpovednosť, ako so slobodnou voľbou naložíme.**
- 20. Slabina demokracie.** Súčasťou demokracie môžu byť aj politici, ktorí sa tvária výrazne lepšie, ako v skutočnosti sú. Sú to „vlci v ovčom rúchu“, ktorí majú zlé zámery a potenciál koncentrovať moc vo svojich rukách. Ak sú takíto politici pri moci, demokracia sa postupne môže meniť na diktatúru väčšiny voči menšinám, súčasťou ktorej je aj bezohľadnosť voči politickým, národnostným a iným menšinám. Neskôr sa takéto vládnutie (ak nie je kontrolované) môže zvrhnúť aj na „čistokrvnú“ diktatúru. **Extrémne príklady:** Niektorí diktátori sa dostali k moci násilným prevratom, iní diktátori (ako napríklad aj Hitler) sa dostali k moci demokraticky a následne svoju moc zneužili na šírenie nebývalého zla na smrti. **Je dôležité, aby sme tieto riziká už v zárodku odhalili a nedali vo voľbách šancu na úspech násilným ľuďom so zlými úmyslami.**
- 21. Správne zorientovanie sa.** Je dôležité, aby sa voliči v demokratickom prostredí správne zorientovali morálne, politicky i geopoliticky. V opačnom prípade si ľudia volia väčšie zlo. Morálne a politicky zorientovaní ľudia svojou aktívnou účasťou vo voľbách umenšujú zlo v spoločnosti.
- 22. Kompromisy v politike.** V politickom prostredí pri spravovaní spoločnosti je veľký priestor pre hriech, sebecké záujmy a nekalé praktiky. V politike sa bežne robia aj výmenné „obchody“: „Ty zahlasuj za môj návrh zákona, ja zahlasujem za Tvoj návrh zákona“. To sú politické kompromisy bežne používané v demokratickom prostredí. Ak sú používané v súlade so zákonom, s morálkou a vzájomnými dohodami na presadenie všeobecného dobra, je to v poriadku. **S čím však nemá kresťan v politike robiť kompromisy, tak sú to kompromisy s hriechom. Pre kresťana neplatí: „Účel svätí prostriedky.“** Pre kresťana musí byť cieľom všeobecné dobro a cesta k nemu musí byť korektná a čistá. **Rozhodne sa musí postaviť proti zlu v akejkoľvek podobe. Kresťan sa musí postaviť voči vierolomnosti, manipulácii, klamstvu, korupcii, nevraživosti, nenávisti, extrémizmu, fašizmu a každému zlu, aj keď sa to zlo niekedy tvári, ako konzervatívna hodnota.**
- 23. Potreba nášho pokánia a Božia ochota odpúšťať.** Boh v prípade nášho zlyhania očakáva pokánie, na ktoré s radosťou reaguje milosťou a požehnaním (2.Kronická 7, 14; Jakub 4, 6). Od ľudí s veľkou sférou vplyvu, ktorých zlyhanie je verejné, sa vyžaduje verejné pokánie a verejná snaha o nápravu. **Pokánie je kľúčové pre pozitívnu transformáciu človeka i celej spoločnosti. SZ príklad: Mardochoj a Ester:** ich výzva k pokániu, modlitbám a pôstu. Ale dva krásne príklady máme aj z moderných dejín Slovenska: **A) V roku 2021 Slovenská vláda po 80 rokoch** prijala vyhlásenie, v ktorom sa ospravedlnila Židom za nehumánny a vražedný Židovský kódex, ktorý prijala slovenská vláda vojnovnej slovenskej republiky dňa 9. 9. 1941. **B) V roku 2023 Slovenská vláda i ERC po 75 rokoch** prijali vyhlásenie k februárovému prevratu v roku 1948. Najtragickejšími dôsledkami vlády komunistického režimu boli ľudské obete, t.j. stovky popravených a zabitých, tisíce mučených a desaťtisíce nespravodlivo väznených, prenasledovaných a štátom okradnutých ľudí, ako aj mnohé zmarené ľudské talenty, ktorým vládnucci režim znemožnil ich spoločenské uplatnenie. Vláda Slovenskej republiky vyslovila hlbokú a

úprimnú ľútosť nad tragickými príbehmi týchto obetí, ktoré poznačili aj životné osudy ich blízkych. Okrem ľudských obetí režim spôsobil aj obrovské politické, duchovné, morálne a hospodárske škody. Komunistický režim nebol zlučiteľný so základnými ľudskými právami a občianskymi slobodami. **Pozitívna zmena spoločnosti začína pokáním za hriechy minulé i súčasné. Naša spoločnosť je zrelá na pokánie, modlitby a pôst aj dnes.**

- 24. Umenie možného.** Politika je **umenie čo najlepšieho možného riešenia** za danej politickej konštelácie a vonkajších okolností pri riadení štátu a spravovaní vecí verejných. Musíme mať na pamäti, že v politickom živote nie sú vždy na výber dobré a zlé alternatívy. Často sú k dispozícii len veľmi, veľmi zlé a ešte horšie možnosti. **Príklad:** nemenovaný viceprimátor v nemenovanom meste.
- 25. Posudzovanie správcov.** Buďme opatrní pri posudzovaní politikov a ich motívov najmä vtedy, keď nám chýbajú relevantné vstupné informácie. „*Buďme rýchli počuť, pomalí hovoriť a pomalí do hnevu*“ (Jk 1, 19), navyše: ... *láska nie je domýšľavá* ... (1. Kor. 13). Domýšľanie si, podsúvanie zlých motívov politickým oponentom, či dokonca negatívne nálepkovanie s cieľom ich pošpiniť a diskreditovať je dnes na Slovensku žiaľ bežná prax. Modlime sa, aby sa to zmenilo.
- 26. Láska k blížnym.** Má mnoho podôb. Jednou z nich je vylepšovanie noriem fungovania spoločnosti. Voľbami do zákonodarného zboru a exekutívy „vyberme“ čo najviac **charakterných odborníkov**. Bezúhonnosť, pravda, úcta, zodpovednosť, čestnosť, vernosť, transparentnosť, pokora, zmierlivosť, schopnosť spolupracovať, integrita (harmónia hodnôt, slov a skutkov) a samozrejme **odbornosť** musia byť neoddeliteľnou súčasťou osobnostnej výbavy tých kandidátov, ktorým chceme dať svoj hlas.
- 27. Láska k nepriateľom.** Každý kresťan by mal absolvovať tzv. „**vysokú školu lásky**“. Ježiš nás vyzýva (Mt 5, 44): „**Milujte svojich nepriateľov; dobrorečte tým, ktorí vás preklínajú; čiňte dobre tým, ktorí vás nenávidia, a modlite sa za tých, ktorí vás potupujú a prenasledujú.**“ Kresťan v politike má veľa príležitostí milovať tých, ktorí sa k nemu správajú nepriateľsky bez príčiny. Milovať takých ľudí je mimoriadne ťažké a náročné, preto kresťania v politike potrebujú naše modlitby.
- 28. Miesto bez lásky.** V rokovacej sále NR SR zaznievajú mnohé pravdivé výroky, dobré príhovory a konštruktívne riešenia užitočné pre Slovensko. **Je to však jediné pracovisko na Slovensku, na ktorom platí výroková imunita bez efektívneho kontrolného mechanizmu.** Žiaľ, aj z toho dôvodu sa v rokovacej sále NR SR aj veľa **zavádza, manipuluje, klame, znevažuje, uráža**, čo sa následne šíri prostredníctvom senzácie chtivých novinárov a médií do celej zmätenej spoločnosti. Má pracovať kresťan v takom morálne kontaminovanom prostredí? **Áno, má.** Ježiš nás posiela, ako ovce nie medzi ovce, ale ako ovce medzi **vlkov** (Matúš 10, 16). Božie slovo nás vyzýva, aby sme premáhali dobrým zlé (Rímskym 12, 21).
- 29. Zlé reakcie na zlo** v spoločnosti a politike: a) pasivita, rezignácia, zatváranie si očí pred udalosťami v spoločnosti; b) pripojenie sa k davu nespokojných občanov plných beznádeje, deštruktívneho hnevu, či dokonca nenávisťi; c) nezodpovedný prístup k voľbám; d) neúčast' na voľbách (= % hlasu darujem tým, ktorí zjavne porušujú Božie princípy).
- 30. Dobré reakcie na zlo** v spoločnosti a politike: a) **modlitby za prebudenie v národe**, t.j. zmena spoločnosti zvnútra; b) **modlitby za voľby**; c) **zodpovedný prístup k voľbám**, t.j. zorientovanie sa v problematike, účasť na voľbách a voľba podľa najlepšieho vedomia a svedomia; d) príhovorné **modlitby** za spravovanie spoločnosti aj **po voľbách, bez ohľadu na to, ako dopadnú.**

ZÁVER: Kresťan má byť šíriteľom nádeje, nástrojom pozitívnej zmeny a bojovníkom proti všadeprítomnému zlu, tzn. aj na vrchných poschodiach spoločnosti. Prispějme k pozitívnej zmene spoločnosti svojimi modlitbami, účasťou vo voľbách i občianskou angažovanosťou. Rímskym 12, 21 „**Nedaj sa premôcť zlému, ale dobrom premáhaj zlé**“ Boh nám v tom všetkým pomáhaj. Modlitba: DU

(47) Záverečné slovo na povzbudenie. Žalm 37, 1 Nerozčuľuj sa nad ničomníkmi, nežiarli na páchatel'ov bezprávia! **2** Veď rýchlo uschnú ako tráva a zvädnú ako zelená bylina. **3** Dúfaj v Hospodina a konaj dobro, bývaj vo vlastnej krajine a zachovávaj vernosť. **4** Raduj sa v Hospodinovi a dá ti, po čom túži tvoje srdce. **5** Zver svoju cestu Hospodinovi, dôveruj mu a on sa o všetko postará. **6** Tvojej spravodlivosti dá vyjsť ako svetlu a tvojmu právu ako jasnému poludniu. **7** Utíš sa pred Hospodinom, vyčkaj na neho a nerozčuľuj sa nad tým, kto má úspech, a nad tým, kto je zákerný. **8** Prestaň sa hnevať a zanechaj zlosť! Nerozčuľuj sa, vedie to len k zlému! **9** Veď ničomníci budú vyhubení, ale tí, čo očakávajú Hospodina, budú vlastníť krajinu.